

Miljøverndepartementet

Postboks 8013 Dep

0030 OSLO

Dato
19.06.02

Vår ref.
02/35-1 CN

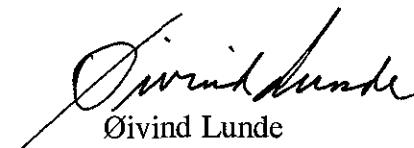
Deres ref.

NOU 2002:1 FORTID FORMER FRAMTID - HØRINGSUTTALELSE

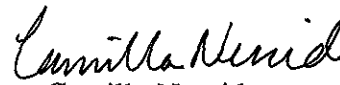
Vi oversender herved vår høringsuttalelse til NOU 2002:1, "Fortid former framtid". Dersom Departementet ønsker enkelte punkter utdypet ytterligere står vi gjerne til tjeneste.

Vi ønsker lykke til med det videre arbeidet.

Med hilsen

Øivind Lunde
Direktør

Camilla Nereid
Museumsleder

NOU 2002: 1 – FORTID FORMER FRAMTID

HØRINGSUTTALELSE

Miljøverndepartementets utredning, "Fortid former framtid", må leses i sammenheng med andre sentrale statlige føringer, uttrykt bl.a. gjennom St. meld. 22, 2000, Kjelder til kunnskap og oppleving, arkiv, bibliotek og museum", St. meld. 31, 2000-2001, Oppgavefordelingen, og Riksantikvarens behovsanalyse, okt. 2001, og i påvente av Kulturminneutvalgets utredning.

Interdepartementalt samarbeid

NDR gir sin fulle tilslutning til utredningens ønske og strategi om en mer enhetlig offentlig kulturminneforvaltning, med felles verdiforståelse og aktivt samarbeid på tvers av departementsgrensene. Særlig mellom Miljøverndepartementet og Kirke- og kulturdepartementet fungerer departementsgrensene som rene bremseklosser. Vi vil også peke på nødvendigheten av tettere dialog med Kommunal- og regionaldepartementet slik at en ikke ender opp med en situasjon der kulturminnevernet ofres til fordel for økt lokaldemokrati. Alle forvaltningsnivåer er tillagt en rolle for å sikre kulturminnene, og dette understreker ytterligere behovet for samhandling. Bare gjennom samhandling vil kulturvernet kunne bli en del av en helhetlig miljø- og ressursforvaltning.

Behovet for utvelgelseskriterier og prioritering

I Sør-Trøndelag fylke alene har vi 25 000 automatisk fredete kulturminner, og 24 000 bygninger eldre enn år 1900. Gitt omfanget av de arkeologiske og historiske kulturminnene i landsdelen, samt ressursbehovet ved bevaring, bruk og formidling, blir en plan uten prioritering lite brukbar som arbeidsredskap. Med et høyere presisjonsnivå i målformuleringene ville en senere evaluering av måloppnåelse vært lettere. Vi savner et sett kriterier for utvelgelse av hvilke kulturminner/kulturmiljøer som skal prioriteres.

Samtidsdokumentasjon

Samtidsdokumentasjon er et nøkkelbegrep innen museumsutviklingen, vi savner en tilsvarende prioritering innenfor kulturminnevernet. Bensinstasjoner, melkeramper og telefonkiosker er eksempler på samtidige "glemte" kulturminner vi mener det er viktig å bevare. Ser vi på den fredete bygningsmassen alene, er det klart at den har en hovedvekt på hovedhus fra storgårder i innlandet i perioden 1800-1850. Bygg og anlegg knyttet til fjord og kyst, småhus, fattigmannsgårder, etc., mangler så å si totalt på fredningslistene. De fleste fredningsvedtakene er mer enn 50 år gamle, og tydeliggjør derved hvordan samfunnets verdifastsetting endres over tid. Riksantikvarens midler til bevaring av nyere tids kulturminner (dvs etterreformatoriske) er øremerket fredete bygg og anlegg, og konsoliderer derved en situasjon hvor breddeperspektivet, kulturelt, sosialt og økonomisk, mangler. Vi etterspør derfor en prioritering av disse kategoriene kulturminner i utredningen.

Kulturminnevern for hvem

Utredningen har også en målformulering med følgende innhold: "Samvirket mellom mennesker og kulturminner skaper verdier kunnskap og opplevelser". Her vil vi understreke viktigheten av at kulturminner må oppleves som verdifulle også av eiere og brukere, ikke bare av kulturminneforvaltningen. For å kunne realisere dette kreves betydelig økt satsing på formidling og praktiske råd og hjelp. Slik imøtegås også en av kulturminnevernets største trusler, at ting går ut av bruk, eller at inngrep for moderne bruk medfører så stor tap av autensitet at bygningen/anlegget ikke lenger kan defineres som et verneverdig kulturminne.

Kulturminner spiller en viktig rolle som identitetsbærere for lokalmiljø/befolkning. Et stadig økende antall historiske spel vitner om det moderne menneskets behov for forankring og livskvalitet i en endringstid. Konflikter som den vi har sett rundt bruken at Steinvikholmen bør kunne unngås i fremtiden dersom etiske hensyn og tekniske krav for bruk av kulturminner er tilstrekkelig formidlet overfor lokale aktører. Igjen blir prioritering og fagkompetanse sentrale begrep.

Delegering til kommunenivå

NDR ser en rekke utfordringer knyttet til en eventuell delegering av myndighet til kommunenivå. I et stort antall saker står verneinteresser i konflikt med utbyggingsinteresser, industrivirksomhet, veiutbedringer, tilrettelegging for bobilturisme etc. I små kommuner vil de samme aktørene opptre med en rekke ulike hatter, med dertil hørende mangel på integritet og evne til å fatte upopulære vedtak. I disse sakene mener vi det blir en umulig oppgave for kommunalt nivå å prioritere verneinteresser fremfor ev. arbeidsplasser/næringsutvikling. Når det samtidig signaliseres fra både kommunalt og statlig nivå at øremerking av midler ikke lenger er ønsket, blir situasjonen ekstra kritisk.

NDR vil på det sterkeste fraråde delegering av myndighet til kommunalt nivå.

Kompetanse

NDR vil på det sterkeste fremheve fagkompetanse som en forutsetning for et fremtidig kulturminnevern. Kulturminneutvalget gjennom "Agenda utredning", gjennomførte i 2001, en større undersøkelse blant private og offentlige eiere av kulturminner. Det er fagkompetanse som etterspørres av både private og offentlige eiere av kulturminner. Fylkeskommunen fungerer som en slik kunnskapsbank i dag. Når det gjelder kvaliteten på fylkeskommunens kulturminnekompetanse ble den vurdert som høy av begge brukerkategorier. Svært begrensede personalressurser og tilskuddsmidler gjør imidlertid gapet mellom oppgaver og økonomiske virkemidler stadig større. Både private og offentlige eiere fremhevet informasjon, oppfølging, veiledning, tilgjengelighet og medvirkning som viktige forbedringsområder.

Høringsuttalelser fra kommunesektoren på Miljøverndep. brev av 3. sept. 2001, uttrykker helt klart at kommunesektoren mangler ressurser og kompetanse, og ikke er i stand til å ta på seg flere oppgaver uten en betydelig økt økonomisk overføring fra staten. NDR er kjent med Riksantikvarens tiltak med høyskolekurs i kulturminnevern for kommunale saksbehandlere.

Vi vil på det sterkeste understreke at man ikke kan erstatte akademisk fagkompetanse opparbeidet gjennom et hovedfagsstudium innenfor kulturminnerelaterte fag med et ettårig høyskolekurs. Det er en nødvendig forutsetning for et fremtidig kulturminnevern at fagkompetansen opprettholdes og styrkes. Som supplement til en sentral regional faginstans kan tenkes regionkonservatorordninger, interkommunale stillinger, og ikke minst gjennom kjøp av

tjenester fra museene. Ved de større museene vil en nemlig nettopp finne supplerende fagkompetanse innen formidling, dokumentasjon og forskning. Ved at enkelte museer også blir knutepunkt i etableringen av håndverkssentra vil et slikt virkemiddel bli ekstra formålstjenlig.

Delegering av myndighet til kommunalt nivå i dagens situasjon vil ha som hovedmål å styrke kommunesektoren, ikke kulturminnevernet. En styrking av ressursene til regionalt nivå vil styrke kulturminnevernet.

Håndverkskompetanse

For å styrke kulturminnevernet må en satse på etablering, styrking og utvikling av antikvarisk håndverkssentra med regionalt nedslagsfelt. Kulturdepartementet og Norsk Museumsutvikling har lenge hatt handlingsoverført kunnskap som prioritert satsingsområde. NDR har spisskompetanse på steinarkitektur, og driver i dag internopplæring av restaureringsteknikere, samtidig som en påtar seg eksterne oppdrag. Virksomheten omfatter pr. i dag ikke teknisk konservering av stein, ei heller opplæring av eksterne håndverkere, eller rådgivning for istandsetting, bruk og vern av steinarkitektur generelt. Dokumentasjon, kvalitetsutvikling av metoder, forskning, arkiv og formidling begrenses til NDRs primære ansvarsområder, Nidarosdomen og Museet Erkebispegården.

En videreutvikling av denne type oppgaver, hvor NDR fungerer som en åpen kompetansebank for private og offentlige eiere av kulturminner, som kan gi tilstandsvurderinger, tiltaksbeskrivelser, prosjektledelse, materialvalg, formidling av håndverkstjenester etc. vil kun være gjennomførbart gjennom økonomisk styrking. For å styrke håndverkssiden må det satses på utdanning og etterutdanning.

Utvidet rolle for museene

St. meld. 22: Arkiv, bibliotek, museum, tar til orde for en konsolidering av museumslandskapet i Norge, hvor antallet museer på statlig/fylkeskommunal tilskuddsordning skal reduseres til et sted mellom 1 – 6 enheter pr. fylke. Disse konsoliderte enhetene skal ha en faglig tyngde og inngå i et nasjonalt nettverk som til sammen dekker landets viktigste dokumentasjonsområder. Den faglige kvaliteten skal styrkes, ved en konsentrasjon av ressursene til færre enheter.

NDR mener at disse konsoliderte enhetsmuseene med kulturhistorisk kompetanse, teoretisk og praktisk, vil være viktige medspillere for offentlig forvaltning så vel som for private eiere av kulturminner. Dette gjelder både i planprosesser, enkelt saker, skjøtsel, vedlikehold, dokumentasjon og ikke minst formidling. For kulturminnene skal ikke vernets egen skyld. Formidling av kunnskap og opplevelser til allmennheten ligger i museenes virksomhetsdefinisjon. Her vil vi understreke at det antikvariske arbeidet med istandsetting og vedlikehold av en bygningsmasse eller lignende, i seg selv kan fungere som en del av museenes utadrettede virksomhet. Antikvarisk håndverk er formidling av handlingsoverført kunnskap, - levende historie.

Museene bør ikke ha forvaltningsansvar.

Økonomi

Utredningen har som målsetting at det skal være samsvar mellom oppgaver og økonomiske rammer. NDR gir sin fulle tilslutning til denne målsettingen. Regjeringen har allerede foreslått opprettelsen av et kulturminnefond på 200 millioner kr. hvis avkastning skal brukes som tilskuddsmidler i kulturvernet. Utredningen støtter regjeringens forslag.

Men, hvis vi tenker oss 10%avkastning pr. år vil det utgjøre 20 mill. fordelt på 20 fylker, hvilket vil tilsvare det ressursnivået man hadde frem til 2001. Det forutsettes videre en egendandel på 50

% fra samarbeidene part. Dette kan synes urealistisk særlig mht til eldre kulturminner hvor eier ikke kan tilgodeses med en bruksfunksjon av det istandsatte kulturminnet. Riksantikvarens behovsanalyse fra 2001, beregner prosjekter og løpende oppgaver for perioden 2002-2005 til 1,9 milliarder kroner.

NDR etterspør derfor større realisme mht økonomiske virkemidler og vil igjen understreke behovet for veivalg og prioriteringer. Uten en bevisst satsing på håndverkssiden vil kulturminnene ved ethvert inngrep miste autensitet, vernemyndighetene vil miste troverdighet og kulturpolitikkerne vil stå uten argumenter i kampen for økte bevilgninger til kulturminnevernet.